

Berg-Andersson, Birgitta

Research Report

EU:n Venäjän vastaisten kauppapakotteiden vaikutus länsimaiden vientiin

ETLA Report, No. 95

Provided in Cooperation with:

The Research Institute of the Finnish Economy (ETLA), Helsinki

Suggested Citation: Berg-Andersson, Birgitta (2019) : EU:n Venäjän vastaisten kauppapakotteiden vaikutus länsimaiden vientiin, ETLA Report, No. 95, The Research Institute of the Finnish Economy (ETLA), Helsinki

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/237385>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

EU:n Venäjän vastaisten kauppapakotteiden vaikutus länsimaiden vientiin

Birgitta Berg-Andersson

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
birgitta.berg-andersson@etla.fi

Suosittelava lähdeviittaus:

Berg-Andersson, Birgitta (11.11.2019).
”EU:n Venäjän vastaisten kauppapakotteiden vaikutus länsimaiden vientiin”.

ETLA Raportti No 95.

<https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-95.pdf>

Tiivistelmä

EU:n Ukrainan kriisin takia asettamat kauppapakotteet astuivat voimaan 1.8.2014. Pakotteiden alaisia tuotteita vietiin Venäjälle 22 miljardin euron arvosta vuosina 2001–2017. Tärkeimmät viejamaat olivat Ukraina, Kiina, Etelä-Korea, Saksa ja Yhdysvallat. Yleensä eri maiden vientiluvut ovat erittäin korkeat yksittäisinä vuosina ja muina vuosina hyvin pienet. Tuotteita vietiin vielä vuosina 2015–2017 2,2 miljardin euron arvosta, koska ennen 1.8.2014 tehdyt vientisopimukset ovat voimassa ja sensitiivisen teknologian vientikielto koskee vain tuotteita, joiden loppukohteet ovat kielletyt öljyalan projektit.

Koko maailman pakotteiden alaisten tuotteiden vienti Venäjälle putosi tuntuvasti vuonna 2015 edellisvuoden 1,6 miljardista eurosta 0,7 miljardiin euroon, mikä vastasi vuoden 2005 tasoa. Suomi vei vuosina 2001–2017 pakotteiden alaisia tuotteita 0,57 miljardin euron arvosta. Vuosina 2010–2011 oli poikkeuksellisen suuria 0,2 miljardin euron arvoisia toimituksia. Tämä vastasi 6,6 prosentin osuutta Venäjän viennistämme vuonna 2010, koko maailman vastaava osuus oli prosentti. Muina vuosina ennen pakotteita Suomen prosenttiosuus on ollut merkittävästi pienempi kuin koko maailman osuus keskimäärin, ja niiden asettamisen jälkeen Suomen pudotus on ollut pienempi. Suomi on siten kärsinyt vähemmän kauppapakotteista kuin muu maailma keskimäärin.

Abstract

The Impact of EU's Trade Sanctions Against Russia on Western Countries Exports

EU's trade sanctions against Russia came into force 1.8.2014. Sanctioned products were exported to Russia at a value of 22 billion euros during the time period 2001–2017. The most important exporting countries were Ukraine, China, South Korea, Germany and the United States. Exports of banned products from a country to Russia may be very high in some years and very small in other years. Some products have been exported even during the years 2015–2017 at a value of 2,2 billion euros because export contracts which were made before 1.8.2014 are still in force and the ban on exports of sensitive technology concerns only products, the destination of which is forbidden projects in the oil sector.

The exports of the sanctioned products from the whole world to Russia fell substantially in the year 2015 from 1,6 billion euros in the previous year to 0,7 billion euros, which corresponded to the level in 2005. Finland exported banned products to Russia during the years 2001–2017 at a value of 0,57 billion euros. In the years 2010–2011, there were exceptionally big deliveries at a value of 0,2 billion euros. In relation to our total export of goods to Russia, this accounted for a share of 6,6 percent in the year 2010, the corresponding share for the whole world was one percent. In the other years before the sanctions, Finland's percentage share has been substantially smaller than the average share of the whole world and after they have been imposed Finland's share has fallen less than in other countries. We draw the conclusion that Finland has suffered less from the trade sanctions than the rest of the world on average.

KTL **Birgitta Berg-Andersson** on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkija.

Lic. (Econ.) **Birgitta Berg-Andersson** is a Researcher at ETLA.

Raportti liittyy Ulkopoliittisen instituutin ja Etlan yhteiseen tutkimushankkeeseen "EU:n pakotepolitiikan kehitys: Poliittiset ja taloudelliset vaikutukset Suomelle". Projekti on osa valtioneuvoston vuonna 2019 rahoittamaa VN-TEAS-tutkimustoimintaa. Loppuraportti julkaistaan alkuvuodesta 2020.

This publication is part of a research project conducted by the Finnish Institute of International Affairs jointly with the Research Institute of the Finnish Economy (Etla) entitled "Development of EU's Sanctions Policy: Political and economic implications for Finland". The project is part of the implementation of the Government Plan for Analysis, Assessment and Research for 2019.

Avainsanat: Kauppapakotteet, EU, Venäjä, Vienti, Aseet

Keywords: Trade sanctions, EU, Russia, Exports, Arms

JEL: F13, F14

Sisällys

Johdanto.....	4
Koko maailman tavaroiden ja pakotetuotteiden vienti Venäjälle	4
Venäjälle eniten tavaroita vieneet maat vuosina 2001–2017.....	5
Venäjälle pakotteiden alaisia tuotteita vieneet maat vuosina 2001–2017.....	8
Pakotteiden alaisten tuotteiden osuudet maiden koko viennistä Venäjälle	11
Aseiden ja ampumatarvikkeiden vienti Venäjälle.....	14
Johtopäätökset.....	16
Viitteet	16
Kirjallisuus	17

Johdanto

Ukrainan kriisin takia Euroopan unionin neuvoston 31.7.2014 asettamat taloudelliset sanktiot Venäjää vastaan ovat edelleen voimassa. Käytettyjä sanktioita on useita erilaisia. Esimerkiksi suurten Venäjän valtion omistamien rahoituslaitosten pääsyä EU:n rahoitusmarkkinoille on rajattu. Lisäksi asetettiin puolustustarvikkeiden vienti- ja tuontikieltoja sekä vientirajoitukset kaksikäyttötuotteille, jotka voivat olla tarkoitettu sotilaalliseen käyttöön Venäjälle. Kaksikäyttötuotteita ovat esimerkiksi ydinaineet, elektroniikka, tietokonelaitteet, tietoliikenne- ja tiedon suojauslaitteet sekä anturit ja laserit, jotka soveltuvat sekä normaaliin siviilikäyttöön että sotilaallisiin tarkoituksiin tai joukkotuhohäviöiden kehittämiseen. Sellaisen teknologiatuotteiden ja palveluiden vienti EU:sta Venäjälle on myös rajoitettu, joita voidaan käyttää öljynporaukseen ja öljyn etsintään. Pakotteet perustuvat neuvoston päätöksiin ja asetuksiin, jotka tulivat voimaan 1.8.2014. Niitä laajennettiin vielä pian tämän jälkeen, uusi asetus astui voimaan 12.9.2014. Kauppapakotteita on tämän jälkeen uusittu puolen vuoden välein.

EU:n Venäjää vastaan asettamien sanktioiden taloudellisten vaikutusten arvioiminen rajataan tässä tutkimuksessa ensisijaisesti käsittämään kauppapakotteiden vaikutuksia eri maiden vientiin. Venäjän oma talous jää tarkastelun ulkopuolelle. EU:n asettamat kauppapakotteet koskevat 44:ää CN-tuoteryhmää. Tarkemmin sanottuna tässä raportissa keskitytään tuoteryhmiin CN73 ja CN82-87 kuuluvien EU:n luettelemien tullinimikkeiden ja tuotteiden viennin tarkasteluun. Näihin ryhmiin kuuluvien tuotteiden vienti Venäjälle on luvanvaraista. Niin sanottu sensitiivisen teknologian vientikielto koskee kuitenkin ainoastaan sellaisia tuotteita ja palveluita, joiden lopputuotteet ovat kielletyt öljyalan projektit. Tällaisia ovat syvänmeren tai arktinen öljynetsintä ja -tuotanto sekä liuskeöljyhankkeet. Vientipalvelut kuten poraus, koe-pumppaus, luotauspalvelut ja porauskaivon tuotantoon saattaminen sekä tiettyjen kelluvien lautojen toimittaminen ovat myös kiellettyjä.

Käsillä olevan tutkimuksen tilastoaineistossa on mukana 44 CN-tuoteryhmää ja 112 maata. Yllämainittujen CN-tuoteryhmien lisäksi käymme lyhyesti läpi myös aseiden ja ampumatarvikkeiden (CN93) vientiä Venäjälle. Tilastolähteenä on käytetty International Trade Center'in

(ITC) ylläpitämää tietokantaa, mistä löytyy vienti- ja tuontitilastoja tuoteryhmittäin vuodesta 2001 lähtien. Tilastojen pohjalta pyrimme selvittämään, mitkä maat ovat kärsineet eniten kauppapakotteista. Vaikuttaa siltä, että Suomi olisi kärsinyt monia muita maita vähemmän.

Koko maailman tavaroiden ja pakotetuotteiden vienti Venäjälle

Venäjälle vietiin tavaroita koko muusta maailmasta noin 50 miljardin euron arvosta vuosina 2001–2003. Tämän jälkeen vienti lähti nousuun ja viennin kasvu oli erityisen voimakasta vuosina 2006–2008, jolloin kasvua kertyi arvoltaan yli 30 miljardia euroa vuodessa. Maailmankauppa romahti vuonna 2009 finanssikriisin seurauksena, jolloin luonnollisesti myös tavaravienti Venäjälle sukelsi. Jo seuraavana vuonna 2010 vienti kuitenkin lähti uudestaan nousuun. Viennin kasvu oli entistä voimakkaampaa vuosina 2010–2011, jolloin tavaravienti lisääntyi arvoltaan noin 50 miljardia euroa vuodessa. Tavaravienti Venäjälle kääntyi kuitenkin laskuun vuonna 2013, toisin sanoen jo ennen pakotteiden asettamista vuonna 2014. Viennin lasku pysähtyi vuonna 2016 ja vuonna 2017 vienti elpyi.

Ajanjaksolla 2001–2017 koko maailman tavaravienti Venäjälle oli arvoltaan suurimmillaan vuonna 2012, jolloin tuotteita vietiin Venäjälle 246 miljardin euron arvosta. Kun tarkastellaan pakotteiden alaisten tuotteiden (tuoteryhmät CN73, CN82-87) vientiä Venäjälle, niiden yhteenlaskettu viennin arvo oli suurimmillaan 3,5 miljardia euroa vuonna 2011. Kuviosta 1 näkyy, että vuosina 2001–2011 pakotetuotteiden vienti Venäjälle kehittyi samaan tapaan kuin koko tavaravienti Venäjälle, mutta vuosina 2012 ja 2013 ennen pakotteiden asettamista näin ei enää ollut. Pakotteiden alaisten tuotteiden vienti Venäjälle putosi merkittävästi vuonna 2012, tarkemmin sanottuna 1,7 miljardin euron arvosta edellisvuodesta, vaikka koko vienti Venäjälle vielä oli nousussa. Vuonna 2011, jolloin pakotteiden alaisten tuotteiden vienti oli suurimmillaan, vietiin arvoltaan eniten tuoteryhmään CN89052000 kuuluvia hyödykkeitä (uivat tai upotettavat poraus- tai tuotantolautat), joiden yhteenlaskettu arvo oli 1,3 miljardia euroa. Kysei-

sen tuoteryhmän viennin arvo oli siten kolmannes koko vuoden pakotteiden alaisten tuotteiden viennin arvosta.

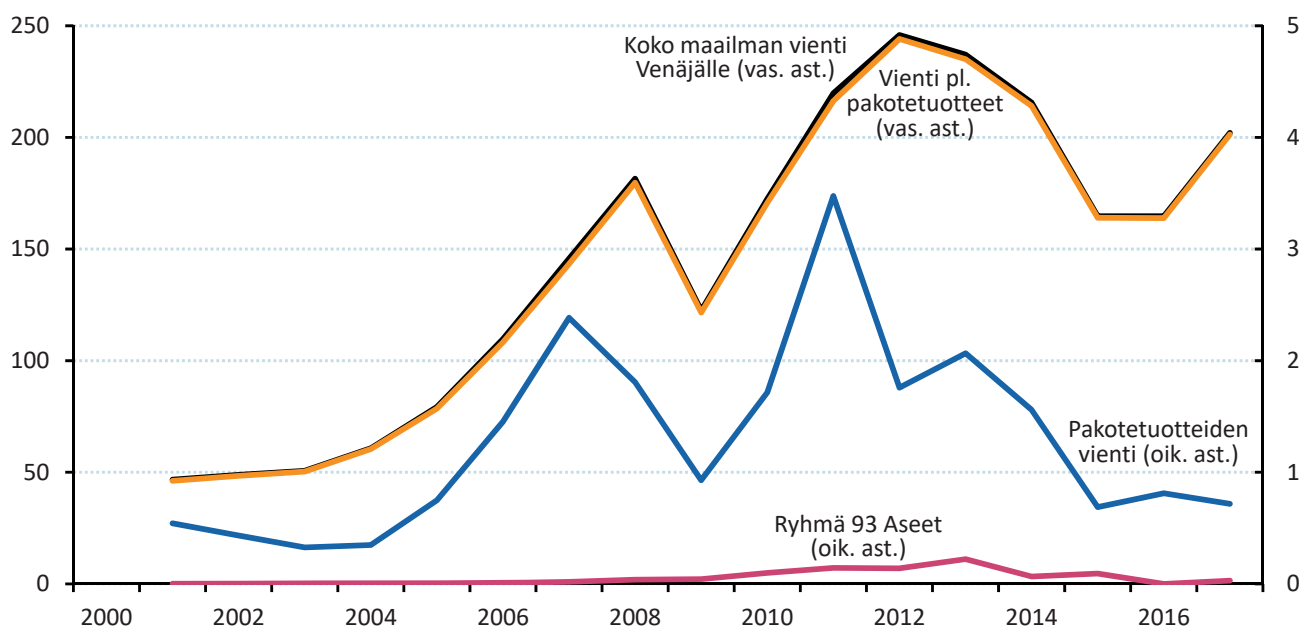
Tilastojen mukaan pakotteiden alaisia tuotteita on viety Venäjälle vielä vuosina 2015–2017, mutta selvästi vähemmän kuin edellisinä vuosina. Vientikielto ei koske ennen asetuksen voimaantuloa 12.9.2014 tehtyjä sopimuksia. Vain 14 tullinimikkeisiin kuuluvia tuotteita ei ole laisinkaan viety Venäjälle vuosina 2015–2017. Näihin ryhmiin kuuluvat putket, jollaisia käytetään öljy- tai kaasuputkijohdoissa, poraputket, jollaisia käytetään öljyn tai kaasun porauksessa, sekä vaippa- ja pumppausputket, jollaisia käytetään öljyn tai kaasun porauksessa.

Puolustustarvikkeiden vienti oli suurimmillaan 222 miljoonaa euroa vuonna 2013. Kaiken kaikkiaan Venäjälle vietiin vuosina 2001–2017 tavaroita 2 468 miljardin euron arvosta. Pakotteiden alaisia tuotteita (tuoteryhmät CN73, CN82-87) vietiin 22 miljardin euron arvosta ja puolustustarvikkeita 0,9 miljardin euron arvosta.

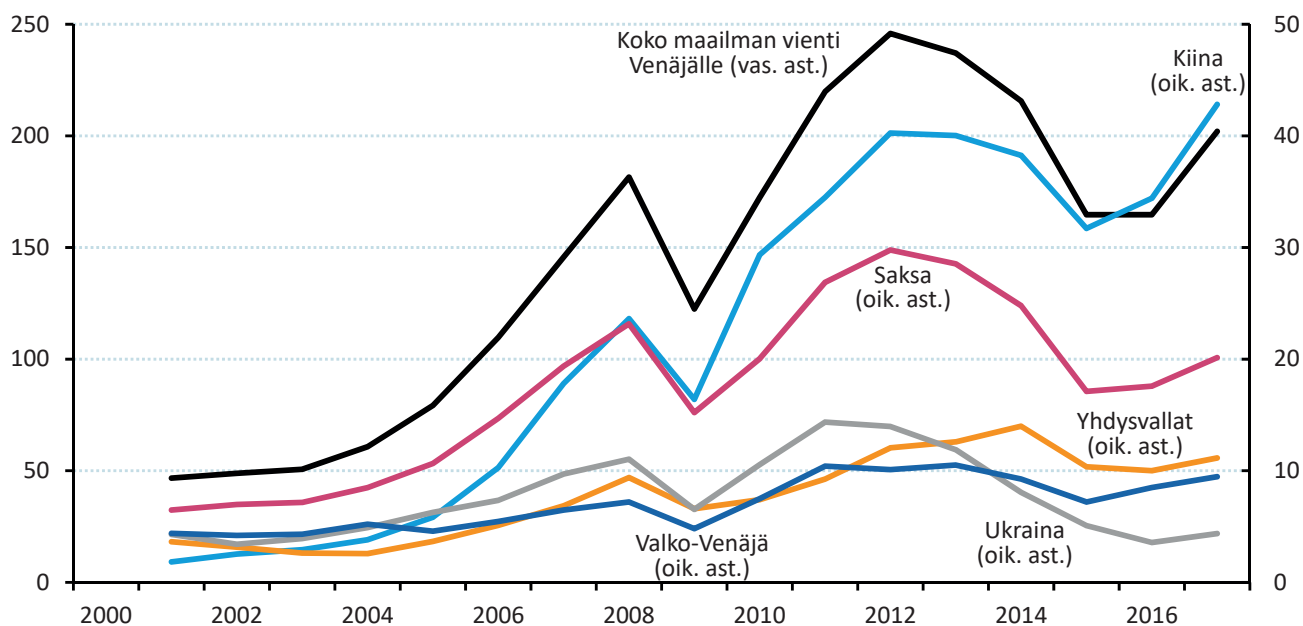
Venäjälle eniten tavaroita vieneet maat vuosina 2001–2017

Venäjän näkökulmasta viisi tärkeintä viejamaata ovat Kiina, Saksa, USA, Ukraina ja Valko-Venäjä. Huomionarvoista on, että kymmenen tärkeimmän viejamaan joukossa on vain kolme EU-maata, eli Saksa, Italia ja Ranska. Jos tarkastellaan viidentoista tärkeimmän viejamaan joukkoa, selviää, että näistä EU-maita on seitsemän, eli Saksan, Italian ja Ranskan lisäksi Iso-Britannia, Puola, Suomi ja Alankomaat. Lähes kaikkien viidentoista tärkeimmän vientimaan tavaravienti Venäjälle on kehittynyt suurinpiirtein samalla tavalla kuin koko maailman vienti Venäjälle. Maiden vientikäyrien profiilit ovat siten melko samannäköisiä, vaikka vientimäärät vaihtelevat maiden välillä. Tämä on aika luonnollista, koska maailmantalouden suhdanteet vaikuttavat eri maihin ihan samalla tavalla.

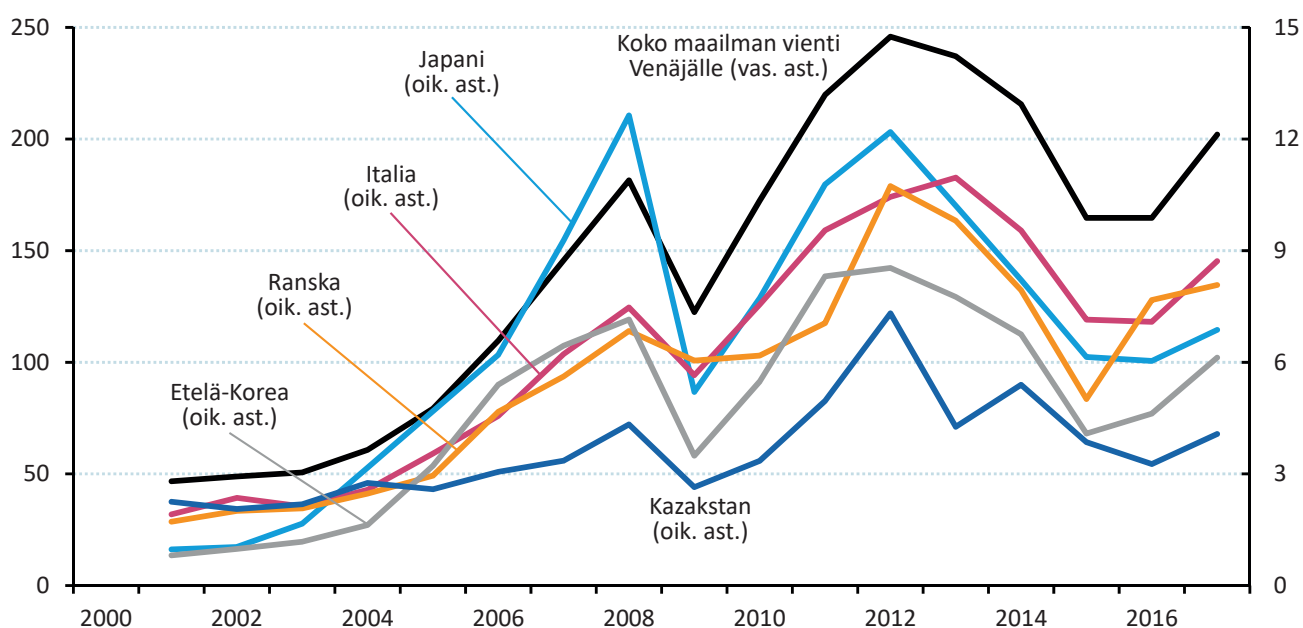
Kuvio 1 Koko maailman pakotetuotteiden vienti Venäjälle 2001–2017, mrd. euroa

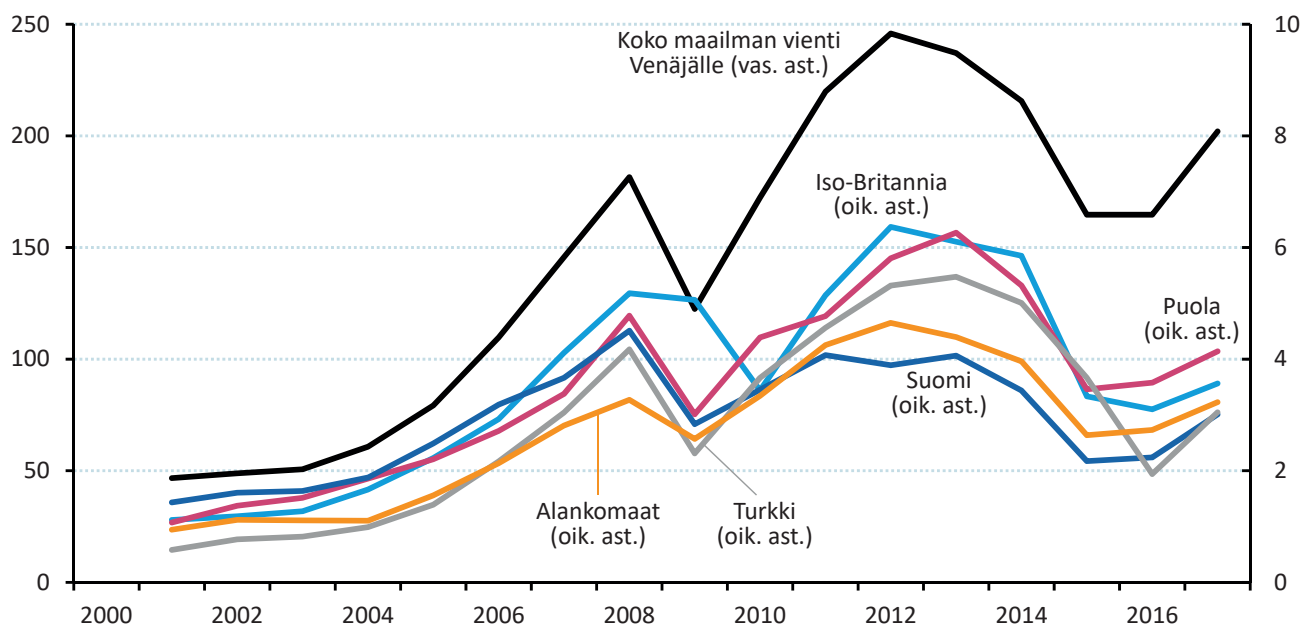
Lähde: International Trade Centre.

Kuvio 2 Tavaravienti Venäjälle, tärkeimmät (1-5) viejämaat 2001-2017, mrd. euroa

Lähde: International Trade Centre.

Kuvio 3 Tavaravienti Venäjälle, tärkeimmät (6-10) viejämaat 2001-2017, mrd. euroa

Lähde: International Trade Centre.

Kuvio 4 Tavaravienti Venäjälle, tärkeimmät (11-15) viejämaat 2001–2017, mrd. euroa

Lähde: International Trade Centre.

Taulukko 1 Koko maailman tavaravienti Venäjälle, tärkeimmät viejämaat

	2001–2017		2017	
	mrd. euroa	Osuus, %	mrd. euroa	Osuus, %
MAAILMA	2 468		202	
Kiina	376	15,3	43	21,2
Saksa	297	12,0	20	10,0
Yhdysvallat	130	5,3	11	5,5
Ukraina	129	5,2	4	2,2
Valko-Venäjä	120	4,8	9	4,7
Japani	113	4,6	7	3,4
Italia	107	4,4	9	4,3
Ranska	97	3,9	8	4,0
Etelä-Korea	82	3,3	6	3,0
Kazakstan	62	2,5	4	2,0
Iso-Britannia	62	2,5	4	1,8
Puola	60	2,4	4	2,0
Suomi	50	2,0	3	1,5
Turkki	49	2,0	3	1,5
Alankomaat	46	1,9	3	1,6
	72,1		68,7	

Lähde: International Trade Centre ja omat laskelmat.

Kiina vie ylivoimaisesti eniten tavaroita Venäjälle, sen osuus koko maailman tavaraviennistä Venäjälle vuosina 2001–2017 oli peräti 15,3 prosenttia. Toiseksi suurin viejämaa oli Saksa 12 prosentin osuudellaan. Kolmannella sijalla oli Yhdysvallat 5,3 prosentin osuudella. Ukrainan osuus oli 5,2 prosenttia, Valko-Venäjän 4,8 prosenttia ja Japanin 4,6 prosenttia. Tässä yhteydessä emme tarkastele, mitä tavaroita eri maat vievät Venäjälle, koska kiinnostuksen kohteena on ensisijaisesti kartoittaa, mitkä ovat ne maat, jotka tällä vuosituhannella ovat toimittaneet arvoltaan eniten tavaroita Venäjälle. Tarvitsemme näitä tietoja taustatietona, jotta voimme myöhemmin analysoida pakotteiden vaikutuksia eri maiden vientiin.

Italian osuus tavaraviennistä Venäjälle vuosina 2001–2017 oli 4,4 prosenttia ja Ranskan 3,9 prosenttia. Suomi vei tavaroita 50 miljardin euron edestä, mikä vastasi 2 prosentin osuutta. Viidentoista tärkeimmän viejamaan osuus koko viennistä Venäjälle oli 72,1 prosenttia ajanjaksolla 2001–2017. Vuonna 2017 osuus oli muutaman prosenttiyksikön pienempi. Jo pelkästään näiden maiden tarkastelu kattaa siis valtaosan tavaraviennistä Venäjälle.

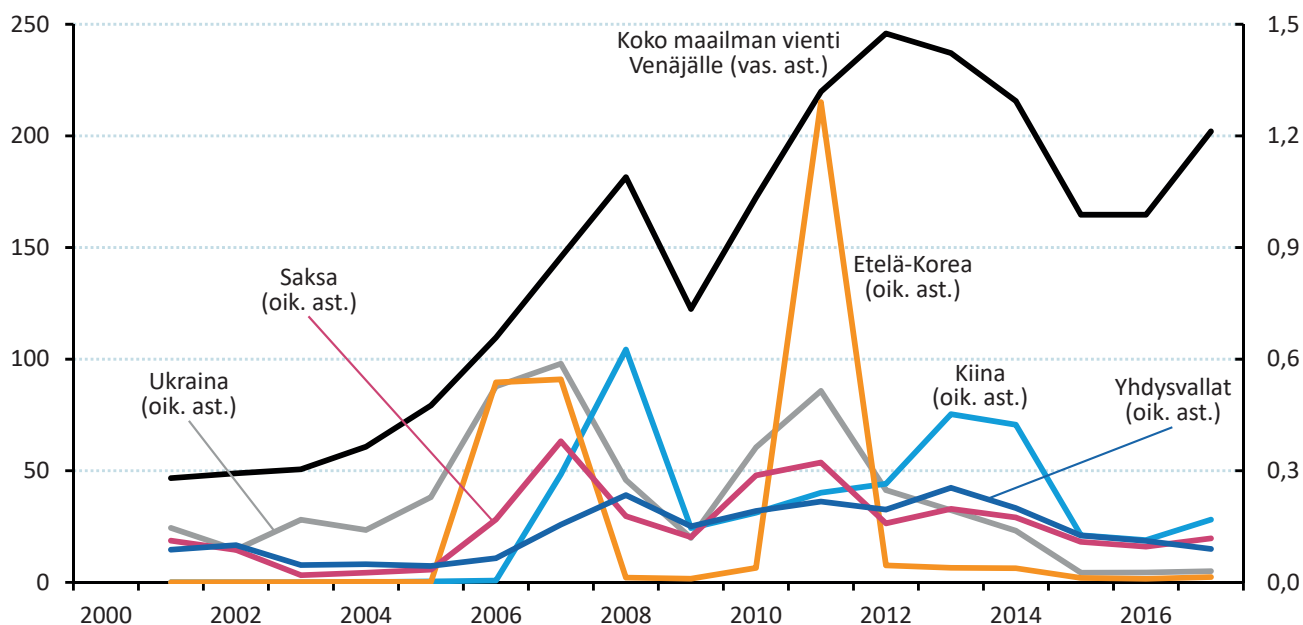
Suomen tavaravienti Venäjälle oli huipussaan vuonna 2008, jolloin sen osuus Suomen koko tavaraviennistä oli 11,6 prosenttia. Finanssikriisin yhteydessä vienti putosi rajusti, ja vaikka viennin elpyminen alkoi vuonna 2010, paluu huippulukemiin ei enää ollut mahdollista. Ennen finanssikriisiä matkapuhelinten vienti ja jälleenvienti (joka sisältyi normaalin tavaraviennin lukuihin) Venäjälle oli erittäin vahvaa, mutta kun Nokian huippuvuodet olivat ohi, se näkyi myös viennissämme Venäjälle. Samanlaisesti henkilöautojen voimakas jälleenvienti loppui lähes kokonaan. Ust-Lugan satamaa Venäjällä laajennettiin, joten tarve kuljettaa autoja (ml. jälleenvienti) Suomen kautta väheni. Vuosina 2011–2012 useiden muiden maiden vienti Venäjälle lisääntyi, mutta Suomen vienti jäi vuoden 2010 tasolle. Vuonna 2012 Venäjän osuus Suomen tavaraviennistä oli vielä 10 prosenttia, mutta vuonna 2017 vain 5,7 prosenttia ja vuonna 2018 enää 5,2 prosenttia.

Venäjälle pakotteiden alaisia tuotteita vieneet maat vuosina 2001–2017

Mitkä ovat tärkeimmät viejämaat, kun halutaan tarkastella pakotteiden alaisten tuotteiden (tuoteryhmät CN73, CN82-87) vientiä Venäjälle? Tässä osiossa on katsottu maiden vientiä eri vuosina ja maat on järjestetty tärkeysjärjestyksen vuosien 2001–2017 yhteenlasketun pakotteiden alaisten tuotteiden viennin mukaan. Näiden tuotteiden viennille on tunnusomaista, että se ei mitenkään seuraa koko tavaraviennin kehitystä, vaan yksittäisinä vuosina eri maiden vientiluvut voivat olla erittäin korkeat ja muina vuosina vientiluvut voivat olla hyvin pienet kuten kuvista näkyy. Tärkeimmät vientimaat olivat Ukraina 17,6 prosentin osuudellaan ja Kiina 14 prosentin osuudellaan. Kuten koko tavaraviennissä Saksa on ainoa EU-maa, joka on viiden tärkeimmän vientimaan joukossa. Korean tasavallan ja Saksan osuudet olivat 11,9 prosenttia ja Yhdysvaltojen 10,7 prosenttia. Ukraina, Kiina, Saksa ja Yhdysvallat kuuluivat myös viiden tärkeimmän vientimaan joukkoon koko tavaraviennissä, tärkeysjärjestys vaan on eri.

Pakotteiden alaisten tuotteiden vientimaiden viidentoista tärkeimmän listalta löytyy yksitoista maata, jotka ovat myös koko tavaraviennin viidentoista tärkeimmän maan joukossa. Jälkimmäisestä ryhmästä Kazakstan, Puola, Turkki ja Alankomaat eivät kuulu kärkimaihin pakotteiden alaisissa tuotteissa Venäjälle. Sen sijaan Kanada, Itävalta, Ruotsi ja Turkmenistan kuuluvat tärkeimpiin pakotteiden alaisten tuotteiden vientimaihin, vaikka nämä maat eivät mahdu koko tavaraviennin viidentoista kärkimaan joukkoon.

Korean tasavalta vei vuonna 2011 pakotteiden alaisia tuotteita 1,29 miljardin euron arvosta, mikä on kaikkien maiden yksittäisen vuoden suurin viennin arvo. Valtaosa tästä summasta, eli 1,26 miljardia euroa sijoittui tuoteryhmään ”*Uivat tai upotettavat poraus- tai tuotantolautat (CN89052000)*”. Vuosina 2006–2007 Korean tasavalta vei 0,5 miljardin euron arvosta pakotteiden alaisia tuotteita, molempina vuosina valtaosa kuului ryhmään ”*Porauskoneet ja -laitteet, mukaan luettuna syväporausta varten, maaperän poraamiseen tai kivennäisten ja malmien louhimiseen (CN84304900)*”.

Kuvio 5 Pakotteiden alaisten tuotteiden vienti Venäjälle, tärkeimmät (1-5) viejämaat 2001-2017, mrd. euroa

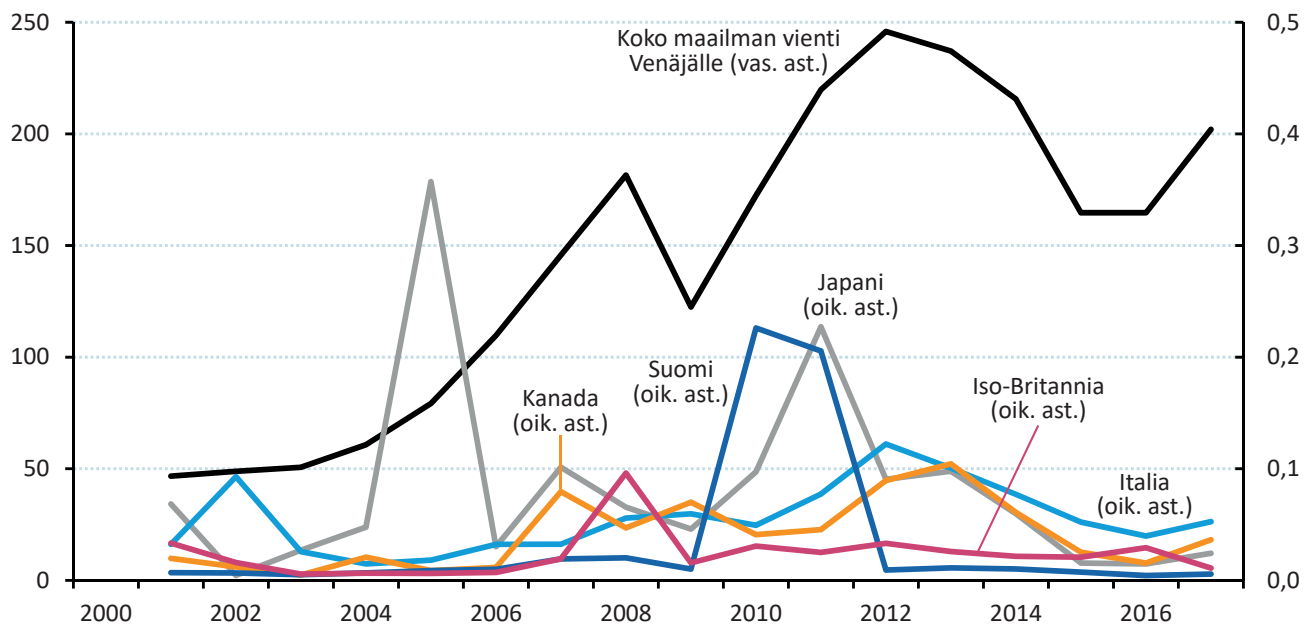
Lähde: International Trade Centre.

Taulukko 2 Pakotteiden alaisten tuotteiden vienti Venäjälle

	2001-2017		2017	
	mrd. euroa	Osuus, %	mrd. euroa	Osuus, %
MAAILMA	21,77		0,718	
Ukraina	3,82	17,6	0,030	4,2
Kiina	3,05	14,0	0,169	23,5
Etelä-Korea	2,60	11,9	0,014	2,0
Saksa	2,59	11,9	0,118	16,5
Yhdysvallat	2,32	10,7	0,090	12,5
Japani	1,37	6,3	0,024	3,4
Italia	0,94	4,3	0,053	7,3
Kanada	0,69	3,2	0,036	5,1
Suomi	0,57	2,6	0,006	0,8
Iso-Britannia	0,40	1,9	0,011	1,5
Valko-Venäjä	0,38	1,8	0,021	3,0
Ranska	0,34	1,6	0,020	2,8
Itävalta	0,31	1,4	0,015	2,1
Ruotsi	0,29	1,3	0,014	1,9
Turkmenistan	0,20	0,9	-	-
	91,3		86,6	

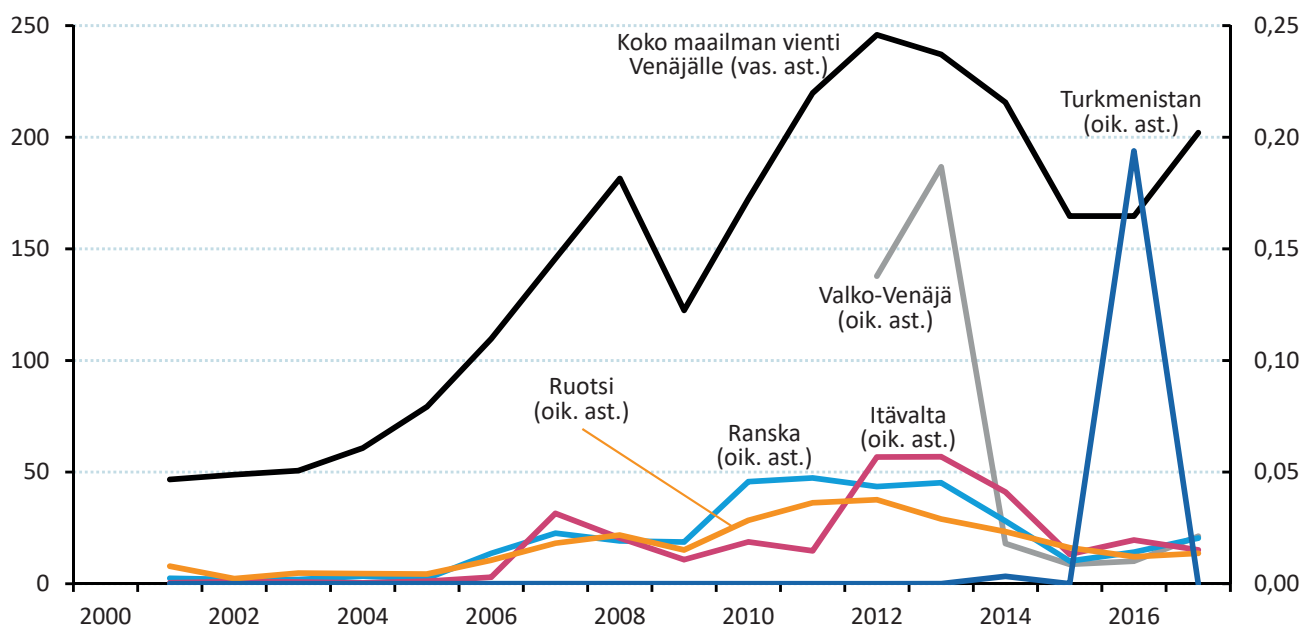
Lähde: International Trade Centre ja omat laskelmat.

Kuvio 6 Pakotteiden alaisten tuotteiden vienti Venäjälle, tärkeimmät (6–10) viejämaat 2001–2017, mrd. euroa

Lähde: International Trade Centre.

Kuvio 7 Pakotteiden alaisten tuotteiden vienti Venäjälle, tärkeimmät (11–15) viejämaat 2001–2017, mrd. euroa

Lähde: International Trade Centre.

Myös Ukraina vei vuosina 2006–2007 tuotteita noin 0,5–0,6 miljardin euron arvosta. Nämä olivat lähinnä ”Putket, jollaisia käytetään öljy- tai kaasuputkijohdoissa (CN73051100)” ja lisäksi vuonna 2007 ”Vaippa- ja pumppausputket, jollaisia käytetään öljyn tai kaasun porauksessa (CN73042910)”.

Kiina vei vuonna 2008 pakotteiden alaisia tuotteita 0,6 miljardin euron arvosta, josta ”Porauskoneet ja -laitteet (CN84304900)” -tuoteryhmään kuuluvia tuotteita 0,36 miljardin euron arvosta. Vuonna 2013 tuotteita vietiin 0,5 miljardin euron arvosta, suurimmat ryhmät olivat ”Vaippa- ja pumppausputket (CN73042910)”, ”Porauskoneiden ja -laitteiden osat (CN84314300)” ja ”Poraputket, saumattomat, jollaisia käytetään öljyn tai kaasun porauksessa (CN73042300)”. Vuonna 2014 tuotteita vietiin 0,4 miljardin euron arvosta; kolme suurinta tuoteryhmää olivat samat kuin edellisenä vuonna.

Saksa vei eniten pakotteiden alaisia tuotteita vuonna 2007, yhteensä 0,38 miljardin euron arvosta, josta 0,2 miljardia oli ”Putket, jollaisia käytetään öljy- tai kaasuputkijohdoissa (CN73051100)” -ryhmään kuuluvia tuotteita. Muita suuria ryhmiä olivat ”Porauskoneet ja -laitteet (CN84304900)” ja ”Koneiden ja laitteiden osat (CN84314980)”. Vuosina 2010 ja 2011 Saksa vei tuotteita 0,3 miljardin euron arvosta. Molempina vuosina ylivoimaisesti suurin ryhmä oli ”Putket, jollaisia käytetään öljy- tai kaasuputkijohdoissa (CN73051100)”.

Yhdysvallat vei eniten pakotteiden alaisia tuotteita vuosina 2008 ja 2013, noin 0,25 miljardin euron arvosta. Vuonna 2018 suurimmat ryhmät olivat ”Porauskoneet ja -laitteet (CN84304900)” ja ”Porauskoneiden ja -laitteiden osat (CN84314300)”. Vuonna 2013 suurimmat ryhmät olivat ”CN84314300” ja ”Poraputket, saumattomat, jollaisia käytetään öljyn tai kaasun porauksessa (CN73042300)”. Vuodet 2001–2017 yhteenlaskettuna Yhdysvallat vei eniten tavaryhmään ”CN84314300” kuuluvia tuotteita.

Japani vei vuonna 2005 pakotteiden alaisia tuotteita 0,36 miljardin euron arvosta. Tästä 0,35 miljardia kuului tuoteryhmään ”Uivat tai upotettavat poraus- tai tuotantolautat (CN89052000)”. Vuonna 2011 vienti oli arvoltaan 0,23 miljardia euroa, yli puolet tästä summasta kuului ryhmään ”Putket, jollaisia käytetään öljy- tai kaasuputkijohdoissa (CN73051100)”.

Suomi vei vuonna 2010 pakotteiden alaisia tuotteita Venäjälle 0,23 miljardin euron arvosta ja vuonna 2011 0,21 miljardin euron arvosta. Molempina vuosina valtaosa kuului ryhmään ”Putket, jollaisia käytetään öljy- tai kaasuputkijohdoissa (CN73051100)”. Muista tuotteista suurimmat ryhmät olivat ”Koneiden ja laitteiden osat (CN84314980)” ja ”Porauskoneiden ja -laitteiden osat (CN84314300)”. Muina vuosina pakotteiden alaisten tuotteiden vienti Suomesta on vaihdellut 4 miljoonan euron (vuonna 2016) ja 20 miljoonan euron (vuonna 2008) välillä.

Italian vienti oli suurimmillaan vuonna 2012, Kanadan vuonna 2013 ja Ison-Britannian vuonna 2008. Valko-Venäjän vienti kohosi selvästi vuosina 2012 ja 2013, jolloin valtaosa viennin arvosta sijoittui tuoteryhmään ”Työkalut kallionporausta tai maankairausta varten (CN82071910)”. Vuonna 2016 Turkmenistan toimitti 0,19 miljardin euron arvosta ryhmään ”Uivat tai upotettavat poraus- tai tuotantolautat (CN89052000)” kuuluvia tuotteita. Muina vuosina vietiin hyvin vähän tai ei ollenkaan pakotteiden alaisiin ryhmiin kuuluvia tuotteita.

Pakotteiden alaisten tuotteiden osuudet maiden koko viennistä Venäjälle

Olemme aiemmin tässä raportissa tarkastelleet erikseen eri maiden koko tavaravientiä Venäjälle ja pakotteiden alaisten tuotteiden vientiä Venäjälle. Jotta saisimme paremman kuvan siitä, mitkä maat ovat eniten kärsineet EU:n asettamista pakotteista, olemme tässä osiossa laskeneet kaikille viejämaille pakotteiden alaisten tuotteiden vientiosuuden maan koko tavaraviennistä Venäjälle vuosina 2001–2017.¹ Taulukossa 3 ovat mukana samat 15 tärkeintä maata kuin taulukossa 2, eli ne maat, jotka ovat vieneet eniten pakotteiden alaisia tuotteita Venäjälle (tuoteryhmät CN73 ja CN82–87). Näiden lisäksi taulukkoon 3 on lisätty muut maat, joiden vientiosuus ylittää prosentin ainakin yhtenä vuotena.

Taulukon maista 10 kappaletta ovat EU-maita ja näiden lisäksi 4 muuta maata, jotka tukevat EU-maiden asettamia kauppapakotteita Venäjää vastaan. Ukraina on asettanut omia kauppapakotteita Venäjää vastaan. Taulukon

muut maat ovat kauppapakotteiden ulkopuolella. EU:n asettamat pakotteet koskevat myös EU-maiden tytäryhtiöitä kolmansissa maissa.

EU-maiden lisäksi Venäjän vastaisia kauppapakotteita tukevat Yhdysvallat, Japani, Kanada, Australia, Norja ja Islanti. Ukraina on asettanut sanktioita muun muassa

venäläisille yrityksille ja henkilöille, jotka ovat osallisia rakentamiseen ja muihin aktiviteetteihin Krimillä. Ukrainana on myös asettanut kauppapakotteita ja erityisiä tullimaksuja tietyille tuotteille, jotka venäläiset yritykset ovat valmistaneet. Pakotteet koskevat tuotteita, joita voidaan valmistaa Ukrainassa tai joita voidaan korvata. Kauppa-saarto koskee muun muassa venäläistä sementtiä, lan-

Taulukko 3 Pakotteiden alaisten tuotteiden osuus koko viennistä Venäjälle, %

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
MAAILMA	1,32	1,64	1,00	0,76	1,00	1,58	0,72	0,87	0,72	0,42	0,49	0,36
Mailla on sanktioita Venäjää vastaan tuoteryhmissä CN73 ja CN82-87												
Ukraina	7,16	6,05	2,49	1,83	3,44	3,59	1,78	1,63	1,72	0,51	0,75	0,69
Saksa	1,15	1,96	0,77	0,80	1,44	1,20	0,53	0,69	0,70	0,64	0,55	0,59
Yhdysvallat	1,27	2,26	2,50	2,28	2,59	2,35	1,62	2,02	1,43	1,22	1,12	0,81
Japani	0,49	1,09	0,52	0,88	1,26	2,11	0,74	0,96	0,73	0,25	0,24	0,35
Italia	0,71	0,52	0,75	1,06	0,65	0,81	1,17	0,92	0,81	0,73	0,56	0,60
Kanada	1,61	8,92	4,24	8,04	4,49	3,76	4,65	7,72	5,41	3,44	2,39	4,20
Suomi	0,31	0,52	0,45	0,36	6,55	5,05	0,24	0,28	0,30	0,34	0,19	0,19
Iso-Britannia	0,24	0,47	1,86	0,31	0,89	0,49	0,52	0,42	0,37	0,62	0,94	0,31
Ranska	0,29	0,40	0,28	0,31	0,74	0,67	0,41	0,46	0,35	0,20	0,18	0,25
Itävalta	0,20	1,76	0,97	0,73	1,01	0,66	2,15	1,96	1,61	0,84	1,18	0,82
Ruotsi	0,62	0,80	0,71	1,04	1,32	1,25	1,23	0,98	0,96	0,98	0,80	0,74
Romania	0,17	1,38	3,99	1,90	1,06	0,58	0,86	0,57	0,58	0,11	0,66	0,92
Australia	0,34	2,03	0,45	0,21	0,45	0,67	0,61	0,86	0,73	0,26	0,24	0,53
Latvia	0,05	0,31	0,99	1,14	0,73	1,04	1,88	0,89	1,08	0,09	0,13	0,13
Liettua	0,29	0,22	0,19	0,15	0,05	0,09	0,23	0,08	0,33	1,43	0,80	0,19
Mailla ei ole kauppapakotteita Venäjää vastaan												
Kiina	0,05	1,63	2,65	0,89	0,64	0,70	0,66	1,13	1,11	0,40	0,33	0,39
Etelä-Korea	9,96	8,47	0,18	0,29	0,71	15,53	0,53	0,50	0,56	0,29	0,21	0,24
Valko-Venäjä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,36	1,78	0,19	0,12	0,12	0,22
Turkmenistan	0,00	0,03	0,00	0,00	0,07	0,00	0,00	0,03	4,85	0,00	64,77	0,00
Kazakstan	0,09	0,09	0,08	0,62	0,00	0,00	0,16	1,21	0,73	0,01	0,03	0,05
Azerbaidžan	0,57	3,60	4,44	1,12	2,65	10,87	1,29	1,99	5,13	0,07	0,15	0,07
Meksiko	0,13	2,77	0,77	1,92	1,49	2,81	4,06	3,31	2,10	0,63	0,40	0,29
Singapore	0,19	0,97	2,42	0,86	1,79	4,01	2,12	4,69	2,36	1,90	3,78	0,80
Argentiina	0,01	0,97	1,34	2,27	1,65	0,67	1,04	0,74	0,64	0,02	0,04	0,01
Arabiemiirikunnat	0,03	14,14	6,63	8,48	2,27	3,40	1,34	1,33	2,09	4,14	0,85	0,55
Uzbekistan	0,00	0,01	0,04	1,02	1,38	0,00	0,03	0,01	0,06	0,00	0,01	0,02
Serbia	1,66	1,23	0,25	0,18	0,10	0,21	0,49	0,01	0,02	0,01	0,20	0,10
Saudi-Arabia	0,00	0,07	0,00	0,17	0,44	0,25	0,58	0,85	1,32	0,06	0,00	0,39

Lähde: International Trade Centre ja omat laskelmat.

noitteita, vaneria ja tiettyjä teollisuustuotteita ja ajoneuvoja. Tullimaksuja on asetettu kaikille Venäjältä tuoduille tuotteille, lukuun ottamatta sensitiivisiä tuotteita kuten kivihiili, kaasu ja farmasiatuotteet.

Kiina on pysytellyt kansainvälisten pakotteiden ulkopuolella. Maa on investoinut paljon Venäjälle ja on todennäköisesti hyötynyt Venäjän vastaisista taloudellisista pakotteista. Toisaalta Kiina on tehnyt kauppvoja myös mustalla listalla olevien venäläisten tahojen kanssa ja on sen takia joutunut Yhdysvaltojen sanktioiden piiriin. Etelä-Korea ei myöskään ole asettanut kauppapakotteita Venäjälle.

Taulukosta 3 näemme, että kunkin maan pakotteiden alaisten tuotteiden vientiosuus maan koko tavaraviennistä Venäjälle vaihtelee erittäin paljon vuodesta toiseen. Tässä yhteydessä puhumme pakotteiden alaisista tuotteista riippumatta siitä, koskevatko kauppapakotteet kyseistä maata vai eivät.

Jos ensin katsomme koko maailman suhdelukuja, voimme todeta, että vuosina 2001 (ei taulukossa), 2006–2008 ja 2010–2011 koko maailman pakotetuotteiden osuus koko viennistä Venäjälle oli vähintään prosentti, tarkemmin sanottuna vaihteli 1 prosentin ja 1,64 prosentin välillä. Vuonna 2004 osuus oli vain 0,57 prosenttia, muina vuosina ennen vuotta 2015 osuus oli 0,7–0,9 prosenttia. Voimme todeta, että pakotteiden alaisten tuotteiden osuus koko viennistä Venäjälle on selvästi pienempi vuosina 2015–2017 kauppapakotteiden astuttua voimaan. Osuus oli 0,42 % vuonna 2015, 0,49 % vuonna 2016 ja enää 0,36 % vuonna 2017.

Suomen osuus oli 6,6 % vuonna 2010, jolloin se oli korkeimmillaan, ja 5,1 % vuonna 2011, eli merkittävästi suurempi kuin koko maailman keskimääräinen osuus. Molempina vuosina oli tavanomaista suurempia toimituksia. Muina vuosina ennen pakotteiden asettamista osuus on ollut 0,24–0,52 %, mikä on huomattavasti pienempi luku kuin koko maailmassa keskimäärin. Vuonna 2016 Suomen osuus putosi selvästi 0,19 prosenttiin kauppapakotteiden seurauksena, mikä sekin on selvästi pienempi kuin koko maailmassa keskimäärin. Tästä voimme päätellä, että Suomi on kärsinyt vähemmän kauppapakotteista kuin muu maailma keskimäärin, koska Suomen osuus on ollut pienempi jo ennen pakotteita, ja niiden asettamisen jälkeen Suomen pudotus on ollut pienempi.

Suhteessa koko vientiin Venäjälle Kanadan osuus pakotteiden alaisista tuotteista on joka vuosi ollut erityisen suuri, myös vuosina 2015–2017. Vuonna 2007 osuus oli peräti 8,9 %, vuonna 2009 se oli 8,0 %, vuonna 2013 7,7 % ja vuonna 2014 5,4 %. Pakotteista huolimatta osuus oli vuonna 2017 niinkin suuri kuin 4,2 %.

Myös Ukrainan ja Yhdysvaltojen osuus on lähes joka vuosi ollut huomattavasti keskimääräistä suurempi. Ukrainan osuus oli 7,2 % vuonna 2006 ja 6,1 % vuonna 2007. Sanktiomaista Japanin, Itävallan, Romanian ja Australian vientiosuudet ovat ylittäneet 2 prosenttia yksittäisinä vuosina. Saksan, Ruotsin ja Latvian osuudet ovat ylittäneet prosentin useina vuosina. Italian vientiosuudet ovat muutamina vuosina jakson 2006–2014 aikana olleet maailman keskiarvoa suuremmat. Ison-Britannian osuus oli keskiarvoa suurempi vain vuonna 2008. Ranskalla ja Liettualla on sanktiomaista pienimmät luvut koko ajanjakson aikana.

Seuraavaksi tarkastelemme maita, jotka eivät ole asettaneet kauppapakotteita Venäjää vastaan koskien tuoteryhmiä CN73 ja CN82-87. Näistä maista Etelä-Korea, Azerbaidžan, Meksiko, Singapore ja Arabiemiirikunnat ovat vuosina 2006–2017 vieneet hyvin paljon pakotteiden alaisia tuotteita Venäjälle suhteessa kokonaistavaravientiin Venäjälle. Etelä-Korean osuus oli peräti 15,5 % vuonna 2011 ja 10,0 % vuonna 2006 ja 8,5 % vuonna 2007. Azerbaidžanin osuus oli 11,0 % vuonna 2011 ja 5,1 % vuonna 2014. Arabiemiirikuntien osuus oli peräti 14,1 % vuonna 2007, vuonna 2008 se oli 6,6 % ja vuonna 2009 8,5 %. Turkmenistanin osuus oli huomattava vuosina 2014 ja 2016, mutta muina vuosina lähes nolla.

Viennin arvolla mitattuna Kiina vei toiseksi eniten pakotteiden alaisia tuotteita Venäjälle vuosina 2001–2017, mutta vientiosuudella mitattuna maa ei ole läheskään kärkipäässä. Vain neljänä vuotena osuus oli yli prosentin. Argentiinan vientiosuus oli samaa suuruusluokkaa kuin Kiinan. Valko-Venäjän, Serbian ja Uzbekistanin vientiosuus ylitti prosentin kahtena vuotena, muina vuosina se oli nolla tai lähellä nollaa. Kazakstanin ja Saudi-Arabian vientiosuus nousi yli prosentin vain yhtenä vuotena.

Miten paljon eri maiden osuudet ovat muuttuneet vuoden 2014 jälkeen? Voisi olettaa, että kaikkien sanktiomaiden osuudet olisivat pienentyneet kauppapakotteiden myötä. Koko maailman osalta tämä oletus pitää paikkansa.

Saksan osuus ei kuitenkaan juuri ole muuttunut vuosina 2015–2017 verrattuna kolmeen edeltävään vuoteen. Ison-Britannian osuudet ovat jopa hieman nousseet. Tässä yhteydessä on hyvä muistaa, että ennen pakotteiden voimaantulon päivää tehdyt vientisopimukset pysyvät voimassa. Lisäksi pakotteiden alaisiin tuoteryhmiin sisältyy myös sellaisia toimituksia, joita pakotteista huolimatta on lupa viedä Venäjälle. Näistä kahdesta syystä on hyvin vaikeata saada kattava kuva kauppapakotteiden vaikutuksista.

Italian ja Kanadan vientiosuudet ovat jonkin verran pienentyneet kauppapakotteiden astututta voimaan, mutta Kanadan osuus on pysynyt poikkeuksellisen suurena vuosina 2015–2017. Suomen ja Ruotsin osuus oli selvästi pienempi vuosina 2016–2017 verrattuna aikaisempiin vuosiin ja Itävallan osuus oli vuosina 2015–2017 pienempi kuin edellisinä vuosina. Ukrainan, Yhdysvaltojen, Japanin, Ranskan, Australian ja Latvian osuudet ovat sen sijaan huomattavasti pienentyneet vuoden 2014 jälkeen. Tämän voisi tulkita niin, että kauppapakotteet ovat vaikuttaneet kaikista eniten juuri näiden maiden talouksiin. Romanian osuus nousi vuosina 2016–2017 ja myös Liettuan osuus oli aiempaa suurempi vuosina 2015–2016.

Kun tarkastelemme maita, jotka eivät ole asettaneet kauppapakotteita Venäjää vastaan, näyttää siltä, että suhdeluku on pienentynyt kaikissa taulukon maissa vuoden 2014 jälkeen Turkmenistania, Singaporea ja Arabiemiirikuntia lukuun ottamatta. Itse asiassa näyttäisi siltä, että pakotteiden alaisten tuotteiden viennin osuus koko maan viennistä Venäjälle olisi vähentynyt enemmän niissä maissa, jotka eivät ole asettaneet pakotteita Venäjää vastaan. Tämän voisi tulkita niin, että Venäjän kysyntä tiettyjä tuotteita kohtaan on vähentynyt kaikista maista sen seurauksena, että EU-maat, Yhdysvallat, Japani, Kanada ja Australia ovat kauppapakotteidensa avulla estäneet tiettyjen isojen projektien toteuttamisen Venäjällä. Esimerkiksi jos tiettyjä tuotteita on tuotu maasta Y ja siihen liittyviä muita tuotteita maasta Z, niin kysyntä, joka on kohdistunut maahan Z vähenee automaattisesti, jos tavaroita ei voida tuoda maasta Y. Lisäksi tähän asetelmaan voi vaikuttaa se tosiseikka, että EU-maiden tytäryritykset, jotka toimivat EU:n rajojen ulkopuolella, eivät myöskään voi viedä sanktionalaisia tuotteita Venäjälle.

Aseiden ja ampumatarvikkeiden vienti Venäjälle

Koko maailman aseiden ja ampumatarvikkeiden viennin osuus koko tavaraviennistä Venäjälle oli korkeimmillaan 0,09 prosenttia vuonna 2013. Vuosina 2002–2007 osuus oli 0,01 prosenttia, vuonna 2008 se oli 0,02 prosenttia, vuosina 2009 ja 2014 0,03 prosenttia, vuosina 2010, 2012 ja 2015 0,06 prosenttia ja vuonna 2011 0,07 prosenttia. Vuonna 2016 osuus oli 0 prosenttia ja vuonna 2017 0,01 prosenttia. Vuonna 2013 Azerbaidžanin aseiden ja ampumatarvikkeiden viennin osuus koko tavaraviennistä Venäjälle oli suurin, peräti 19 prosenttia. Kirgisian osuus oli tuolloin 6,4 prosenttia.

Kahdenkymmenen tärkeimmän viejamaan yhteenlaskettu osuus oli vuosina 2001–2017 yli 95 prosenttia koko maailman aseiden ja ampumatarvikkeiden viennistä Venäjälle. Suomen osuus oli 1,1 prosenttia, eli Suomi ei ole tärkeä viejämä tällä tuoteryhmässä.

Ulkoasianministeriön tietojen mukaan Suomessa evättiin vuonna 2014 kolme kappaletta ja vuonna 2015 kaksi kappaletta puolustustarvikkeiden vientilupahakemusta. Vuonna 2016 ei tullut yhtään hakemusta. Vientitilastojen mukaan vuosina 2015–2017 Suomesta ei viety yhtään aseita ja ampumatarvikkeita Venäjälle. Koska Suomen aseiden ja asetarvikkeiden vienti Venäjälle on aina ollut vähäistä, pakotteiden negatiivinen vaikutus Suomen vientiin on lähes olematon. Suurimmillaan vientimme oli 2,3 miljoonaa euroa vuonna 2012. Vuosina 2010–2011 ja 2013–2014 viennin arvo oli runsas miljoona euroa. Kaikina muina vuosina vienti on arvoltaan jäänyt alle miljoonan euron. Aseiden vienti ei myöskään muille maille ole kovin tärkeä tavararyhmä koko tavaraviennin kannalta.

Tässä yhteydessä on hyvä huomauttaa, että vaikka taulukossa 4 listatuilla mailla ei olisi kauppapakotteita Venäjää vastaan, niin Venäjä on asettanut pakotteita joitakin näitä maita vastaan, kuten Libya. Venäjällä on sanktioita myös Turkkiä vastaan. Italian osuus aseviennistä oli vuonna 2017 vajaa kolmannes, mutta sen arvo oli vain 9 miljoonaa euroa.

Vuonna 2016 Suomessa evättiin kaksi kappaletta kaksi-käyttötutteen vientihakemusta ulkoasianministeriön

tietojen mukaan. Näissä tapauksissa riskinä oli tuotteiden päätyminen sotilaalliseen loppukäyttöön Venäjällä.

Taulukko 4 Aseiden ja ampuatarvikkeiden vienti Venäjälle, mrd. euroa

	2001–2017		2017	
	mrd. euroa	Osuus, %	milj. euroa	Osuus, %
MAAILMA	0,922		29,26	
Mailla on sanktioita Venäjää vastaan tuoteryhmässä CN93				
Italia	0,161	17,4	9,012	30,8
Ukraina	0,139	15,1	0,164	0,6
Saksa	0,090	9,7	3,767	12,9
Yhdysvallat	0,024	2,6	0,335	1,1
Espanja	0,022	2,4	1,447	4,9
Tsekin Tasavalta	0,021	2,3	2,026	6,9
Belgia	0,015	1,6	0,035	0,1
Itävalta	0,013	1,4	0,692	2,4
Suomi	0,010	1,1	–	–
Japani	0,007	0,8	0,384	1,3
Ranska	0,007	0,8	0,758	2,6
	55,1		63,6	
Mailla ei ole kauppapakotteita Venäjää vastaan				
Azerbaidžan	0,186	20,2	0,201	0,7
Turkki	0,063	6,8	4,616	15,8
Taiwan	0,030	3,2	1,553	5,3
Kiina	0,029	3,2	1,541	5,3
Arabiemiirikunnat	0,027	2,9	–	–
Kirgisia	0,015	1,6	0,059	0,2
Valko-Venäjä	0,014	1,5	1,492	5,1
Libya	0,011	1,2	–	–
Intia	0,011	1,2	–	–
	41,8		32,3	
Yhteensä	96,8		96,0	

Lähde: International Trade Centre ja omat laskelmat.

Johtopäätökset

Taloustieteilijän näkökulmasta EU:n asettamien pakotteiden pääasiallinen tarkoitus on poliittinen kannanotto Venäjää vastaan. Vääjäämättä pakotteista seuraa myös taloudellista haittaa muille maille, vaikka se ensisijaisesti ei ole niiden tarkoitus. EU on ilmeisesti kuitenkin katsonut, että on tärkeätä rajoittaa/estää tiettyjen tuotteiden vientiä Venäjälle poliittisista syistä, vaikkakin näitä tuotteita valmistavat muiden maiden yritykset joutuvat tästä kärsimään. Voidaan ajatella niin, että EU:n asettamat pakotteet ovat yritysten näkökulmasta ulkoinen negatiivinen sokki, joka heikentää niiden toimintamahdollisuuksia ja kannattavuutta. Kaikilta EU-maiden yrityksiltä on estetty/pienennetty mahdollisuuksia myydä tiettyjä tuotteita Venäjän markkinoille, joten siinä mielessä kaikki maat kärsivät. Ne yritykset jotka ovat myyneet eniten Venäjälle, ovat kuitenkin suurimmat kärsijät. Menetetyn Venäjän-myyntin korvaaminen uusilla markkina-alueilla voi viedä aikaa.

Tässä raportissa on analysoitu koko maailmaa kattavia vientitilastoja ja niiden perusteella voidaan päätellä, että viisitoista kärkeä maata veivät vuosina 2001–2017 yli 90 prosenttia koko maailman pakotteiden alaisten tuotteiden (CN73, CN82–87) viennistä Venäjälle. Vienti on siis keskittynyt pieneen ryhmään maita, joista tärkeimmät ovat Ukraina, Kiina, Etelä-Korea, Saksa ja Yhdysvallat. Suomi sijoittui yhdeksänneksi tärkeimmäksi vientimaaksi. Vajaat puolet kärkimaista ovat EU-maita.

Tarkastelimme myös EU:n pakotteiden alaisten tuotteiden osuutta eri maiden koko viennistä Venäjälle. Koko maailman osalta pakotteiden alaisten tuotteiden osuus koko tavaraviennistä Venäjälle on pienentynyt vuoden 2014 jälkeen kauppapakotteiden myötä. Suomen osuus oli selvästi pienempi vuosina 2016–2017 verrattuna aikaisempiin vuosiin. Päädyimme siihen tulokseen, että Suomi on kärsinyt vähemmän kauppapakotteista kuin muu maailma keskimäärin, koska vuosia 2010 ja 2011 lukuun ottamatta Suomen osuus on ollut pienempi jo ennen pakotteita ja niiden asettamisen jälkeen Suomen pudotus on ollut pienempi kuin koko maailmassa keskimäärin. Näyttää siltä, että kauppapakotteet olisivat vaikuttaneet eniten Ukrainan, Yhdysvaltojen, Japanin, Ranskan, Australian ja Latvian talouksiin. On kuitenkin hyvin vaikeata saada kattava kuva kauppapakotteiden vaikutuksista,

koska ennen pakotteiden voimaantumispäivää tehdyt vientisopimukset pysyvät voimassa ja lisäksi pakotteiden alaisiin tuoteryhmiin sisältyy myös sellaisia toimituksia, joita pakotteista huolimatta on lupa viedä Venäjälle. Vuosina 2015–2017 Suomesta ei viety yhtään aseita ja ampu-matarvikkeita (CN93) Venäjälle.

Useissa muissa tutkimuksissa, jotka koskevat EU:n asettamia sanktioita, on pääasiallisesti yritetty selvittää pakotteiden vaikutusta Venäjän talouteen². Tässä raportissa rajasimme EU:n talouspakotteiden vaikutusten selvittämistä kauppapakotteiden analysointiin. Olemme tarkastelleet vientitilastoja useiden maiden kannalta, mutta Venäjän asettamia vastapakotteita emme ole käsitelleet tässä tutkimuksessa. Alkuvuodesta 2020 julkaistavassa loppuraportissa tarkastelemme myös vastapakotteiden vaikutuksia. Muita Venäjään kohdistettuja taloudellisia pakotteita ovat muun muassa pääomamarkkinoita koskevat rajoitukset. Näiden vaikutusten selvittäminen vaatisi laajaa yrityskohtaista aineistoa, jonka kerääminen kyselyjen ja haastattelujen kautta on hankalaa ja aikaa vievää. Pääomamarkkinoiden vaikutukset suomalaisyrityksiin on siksi jätetty tämän tarkastelun ulkopuolelle.

Viitteet

- ¹ Crozet & Hinz (2016) ovat käyttäneet kuukausidataa vuosilta 2013–2014 teoreettisessa tarkastelussaan.
- ² Esim. Ahn & Ludema (2017), Korhonen, Simola & Solanko (2018), Gould-Davies (2018), Korhonen (2019).

Kirjallisuus

Ahn, D. P. & Ludema, R. (2017). *Measuring Smartness: Understanding the Economic Impact of Targeted Sanctions*, U.S. Department of State, Office of the Chief Economist, Working Paper 2017-01.

Berg-Andersson, B. (2017). The impact of EU's sanctions on Russia and Russia's counter-sanctions on Finland's exports to Russia, *Baltic Rim Economies (BRE) review*, Issue 1, the Pan-European Institute.

Berg-Andersson, B. & Kotilainen, M. (2016). *Pakotteiden vaikutus Suomen vientiin Venäjälle*, Etlä Muistio No. 45.

Crozet, M. & Hinz, J. (2016). *Collateral Damage: The Impact of the Russia Sanctions on Sanctioning Countries' Exports*, CEPII Working Paper No. 2016-16-June, Paris: CEPII.

Fritz, O., Christen, E., Sinabell, F. & Hinz, J. (2017). *Russia's and the EU's Sanctions: Economic and Trade Effects, Compliance and the Way Forward*, Austrian Institute of Economic Research (WIFO) and Kiel Institute for the World Economy (IfW) / European Parliament, Policy Department, Directorate-General for External Policies EP/EXPO/B/INTA/2017/11.

Gould-Davies, N. (2018). *Economic effects and political impacts: Assessing Western sanctions on Russia*, BOFIT Policy Brief 2018 No.8, Bank of Finland, BOFIT Institute for Economies in Transition, Helsinki.

International Trade Centre (ITC). Yearly Trade by Commodity Statistics 2001–2017.

Korhonen, I. (2019). *Sanctions and counter-sanctions – What are their economic effects in Russia and elsewhere?*, BOFIT Policy Brief 2019 No.2, Bank of Finland, BOFIT Institute for Economies in Transition, Helsinki.

Korhonen, I., Simola, H. & Solanko, L. (2018). *Sanctions, counter-sanctions and Russia – Effects on economy, trade and finance*, BOFIT Policy Brief 2018 No.4, Bank of Finland, BOFIT Institute for Economies in Transition, Helsinki.

Ulkoasiainministeriö (2016). Perusmuistio UM2016-00684: EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/ Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta käyttöön otettujen rajoittavien toimenpiteiden (nk. sektorikohtaiset talouspakotteet) voimassaolon jatkaminen

Ulkoasiainministeriö (2017). Perusmuistio UM2017-00663: EU/YUTP/EDUSKUNNAN TIEDOTTAMINEN/ Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta käyttöön otettujen rajoittavien toimenpiteiden voimassaolon jatkaminen

Valtiovarainministeriö (2014). *EU:n Venäjä-pakotteiden ja Venäjän vastapakotteiden taloudelliset vaikutukset*, syyskuu 2014, Helsinki.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

**The Research Institute
of the Finnish Economy**

ISSN-L 2323-2447,
ISSN 2323-2447,
ISSN 2323-2455 (Pdf)

Puh. 09-609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki
